

Đề bài

*Phân tích hình tượng sóng
và em trong bài thơ*

“SÓNG”

của Xuân Quỳnh.

Bài làm

Nhắc đến Xuân Quỳnh, người ta nhớ ngay đến một nhà thơ của tình yêu. Mặc dù không chỉ viết về tình yêu nhưng những bài thơ tình bà để lại đều là những bài thơ tình thật xuất sắc như “Thơ tình cuối mùa thu”, “Tự hát”, “Thuyền và biển”... Bài thơ “sóng” với hình tượng sóng và em thật đẹp cũng nằm trong chùm những bài thơ tình nổi tiếng ấy.

Tình yêu là một phạm trù hấp dẫn trong cuộc sống con người: “Làm sao sống được mà không yêu / Không nhớ không thương một kẻ nào”; và tự bao đời nay con người vẫn đã, đang và sẽ mãi tìm đến với biển lớn tình yêu để hòa mình vào trong đó. Ta đã bắt gặp một Xuân Diệu khát khao yêu thương cháy bỏng trong “Biển” với hình tượng sóng là biểu tượng của một chàng trai yêu say mê, mãnh liệt:

*“Đã hôn rồi hôn lại
Hôn đến mãi muôn đời
Đến tan cả đất trời
Anh mới thôi dào dạt”*

Và giờ đây, khi đến với “Sóng” của Xuân Quỳnh ta được gặp lại hình tượng sóng nhưng trong trái tim rạo rực của một người con gái khao khát yêu thương và hết mình cho tình yêu.

Với Xuân Quỳnh, hình tượng sóng trước hết là hình ảnh của người con gái với lý trí và tình cảm trong tình yêu. Sóng có đã có tác dụng rất lớn trong việc giúp cho người con gái thể hiện, giải bày tình yêu của mình:

*“Dữ dội và dịu êm
Ồn ào và lặng lẽ”*

Hình ảnh sóng biển được dựng lên với những tương phản, đối cực: dữ dội, ồn ào, mạnh mẽ, cuồng nhiệt... và dịu dàng, lặng lẽ, lắng sâu. Đó cũng chính là những đối cực trong tâm hồn của người con gái đang yêu. Tưởng chừng như đối lập nhưng nếu như dùng trái tim để cảm nhận thì nó lại thật hài hòa trong tâm hồn, là một lời tự thú đầy táo bạo nhưng cũng rất duyên dáng. Tình yêu khiến cho câu thơ như những lớp sóng đang trào dâng ngoài biển khơi kia, lúc bắt đầu thì thật ồn ào, dữ dội nhưng khi đã vồ về bờ cát thì cuối cùng lại đổ về cái dịu dàng và lắng sâu. Sóng thấy mình đầy mâu thuẫn, và nó khát khao tự khám phá, tự nhận thức về mình. Thế nên mới có cuộc hành trình “Sóng không hiểu nổi mình / Sóng tìm ra tận bể”. Sóng trở thành một sinh thể có hồn mang nỗi trăn trở của lòng người. Con sóng không dừng lại ở sông mà hành trình ra bể bởi sông hạn hẹp đâu đủ chỗ cho sóng được vẫy vùng. Phải ra tận biển khơi rộng lớn, sóng mới thực sự tìm thấy mình, nhận thức được sức mạnh và khao khát của mình. Đó là cái bản lĩnh đáng trân trọng của người con gái trong tình yêu: yêu mãnh liệt nhưng không hề mù quáng, luôn khát khao tìm được “lòng biển” nào xứng đáng với tình yêu của mình. Nỗi niềm khát khao đó là muôn đời:

*“Ôi con sóng ngày xưa
Và ngày sau vẫn thế
Nỗi khát khao tình yêu
Ồn ào trong ngực trẻ”*

Ngàn đời nay, con sóng vẫn luôn vỗ bờ như thế. Nó là vĩnh hằng cũng như quy luật vĩnh hằng của tình yêu. Không ai có thể tồn tại trên đời này mà không trao và nhận yêu thương. Là một trong những tình cảm đẹp nhất của loài người, tình yêu và khát khao tình yêu muôn đời nay vẫn thế. Người ta vẫn luôn yêu và khát khao tình yêu. Và những nhịp đập yêu đương ấy đặc biệt nồng nhiệt trong trái tim của những người trẻ tuổi mà người con gái trong bài thơ là một ví dụ.

“Trước muôn trùng sóng bể”, nhân vật “Em” đã xuất hiện, hóa thân vào sóng, và cũng có lúc để cho sóng phân thân ra thành chính bản thân mình. Từ đây, sóng và em gắn kết chặt chẽ trong cuộc hành trình đi tìm ngọn nguồn của sóng, ngọn nguồn của tình yêu:

*“Từ nơi nào sóng lên?
Sóng bắt đầu từ gió
Gió bắt đầu từ đâu
Em cũng không biết nữa
Khi nào ta yêu nhau”*

Xuân Quỳnh đã thật sáng tạo khi dùng hình ảnh sóng để giải thích cho quy luật của tình yêu – cái quy luật mà lý trí không thể nào cắt nghĩa được. Sóng và gió, đó là hai hình ảnh của thiên nhiên: sóng được tạo ra từ những cơn gió nhưng gió bắt đầu từ đâu thì thật khó lý giải một cách tường tận được. Dùng cố gắng đưa những kiến thức địa lý, nhân văn ra giải thích vấn đề này bởi đó cũng đâu phải là điều cuối cùng Xuân Quỳnh muốn nói tới. Người phụ nữ của “Thuyền và biển” ấy chỉ muốn mượn sóng để “tự hát” lên những tiếng lòng của mình mà thôi. Thiên nhiên còn có thể lý giải theo quy luật nhưng lòng người thì thật khó ước đoán... Dòng suy tư của nhà thơ cứ thế cuộn lên như những lớp sóng không cùng... Các câu hỏi tu từ được sử dụng một cách tài tình như đặt người con gái vào cuộc đối thoại lớn với vũ trụ về tình yêu: Ai có thể tìm được đường biên của tình yêu? Ai có thể tìm được nơi tình yêu đến và tìm được nguyên nhân khiến cho tình yêu bắt đầu? Tất cả đều thật hấp dẫn. Bí ẩn và khó lý giải bằng lý trí. Đọc những câu thơ ấy, ta cảm nhận được trái tim đang yêu của người con gái. Chỉ có như thế, cô mới có thể diễn tả tình yêu một cách chân thực, xúc động và thú vị đến vậy. Nhưng tình yêu đâu dễ nắm bắt. Người con gái khao khát khám phá vậy mà đành bất lực:

*“Em cũng không biết nữa
Khi nào ta yêu nhau”*

Câu thơ thú nhận sự thất bại trong khát khao bởi không thể nào biết được “Khi nào ta yêu nhau”, bởi “Làm sao cắt nghĩa được tình yêu” (Xuân Diệu) nhưng cũng lại thổ lộ đầy tự hào về một tình yêu trọn vẹn và viên mãn. Cô gái ở đây sao giống như cô gái trong câu ca dao xưa:

“Thấy anh như thấy mặt trời

Chối chang khó nói, trao lời khó trao”

Tình yêu khiến cho “trao lời khó trao” nhưng cuối cùng thì cô gái của Xuân Quỳnh đã vượt lên để nói lên được tất cả tình yêu của mình một cách đầy thông minh và tế nhị. Nó chạm tới vùng chói sáng nhất trong trái tim yêu thương, thấp lên ngọn lửa tình yêu đang “bồi hồi trong ngực trẻ”. Hình ảnh cô gái cũng có phần nào giống với một tứ thơ khác của Xuân Quỳnh trong “thuyền và biển”.

“Cũng có khi vô cơ

Biển ào ạt xô thuyền

Ôi tình yêu muôn thưở

Có bao giờ đứng yên”

Sự thực là tình yêu đó không đứng yên, nó gắn liền với nỗi nhớ vô hạn:

“Con sóng dưới lòng sâu

Con sóng trên mặt nước

Ôi con sóng nhớ bờ

Ngày đêm không ngủ được

Lòng em nhớ đến anh

Cả trong mơ còn thức”

Nỗi nhớ luôn đi liền với tình yêu. Yêu nhau vô cùng thì cũng sẽ nhớ nhau vô hạn. Bởi vậy nên người xưa mới thường hay nói:

“Nhớ ai bồi hồi, bồi hồi

Như đứng đồng lửa như ngồi đồng than”

“Anh nhớ tiếng

Anh nhớ hình

Anh nhớ ảnh

Anh nhớ em, anh nhớ lắm em ơi”

Còn Xuân Quỳnh, dùng “sóng” chị có một cách riêng để diễn tả nỗi nhớ trong tình yêu. Sóng và em trong bài thơ là hai hình ảnh song hành: sóng nhớ bờ cả ngày lẫn đêm cũng như em nhớ anh “Cả trong mơ còn thức”. Với sự phát hiện tinh tế và nhạy cảm Xuân Quỳnh, thời gian của nỗi nhớ là vô hạn, nó thống trị cả ở trong ý thức lẫn trong tiềm thức, nồng nàn, rạo rực, tha thiết, và đắm say...

“Dẫu xuôi về phương Bắc

Dẫu ngược về phương Nam

*Nơi nào em cũng nhớ
Hướng về anh một phương”*

Ta thường hay bắt gặp hình ảnh “xuôi Nam, ngược Bắc” đàng này Xuân Quỳnh lại sử dụng “xuôi về phương Bắc, ngược về phương Bắc” có nghĩa là ở mọi nơi, mọi lúc, dù khó khăn đến đâu thì em cũng sẽ vẫn luôn “Hướng về anh một phương”, luôn hướng về nơi có người mình yêu, luôn hướng về anh. Xuân Quỳnh là người phụ nữ gặp nhiều bất hạnh trong tình yêu và ở bài thơ này dường như đã chắt chũa những dự cảm về tai họa bất trắc, nhưng vượt lên trên tất cả, lòng thủy chung vẫn được khẳng định một cách chắc chắn bởi ở trái tim người con gái ấy là một tình yêu bao la:

*“Những ngày không gặp nhau
Biển bạc đầu thương nhớ
Những ngày không gặp nhau
Lòng thuyền đau rạn vỡ
Nếu từ già thuyền rời
Biển chỉ còn sóng vỗ
Nếu phải xa cách anh
Em chỉ còn bão tố”*

Chỉ có trái tim yêu hết mình mới có thể bộc lộ tình yêu của mình một cách mạnh mẽ và đầy ấn tượng như thế.

Xuân Quỳnh đã mượn quy luật của thiên nhiên để nói lên quy luật của lòng người, của tình yêu và khát vọng: mọi con sóng dù ồn ào, dữ dội đến đâu ngoài đại dương thì khi vỗ bờ cũng sẽ đều lặng lẽ, dịu dàng. Con sóng khát khao bờ cát đã vượt qua biết bao khó khăn để tới được bờ, cũng như “sóng – em” sẽ vượt qua mọi khó khăn để “biết yêu anh và được anh yêu” mặc cho cuộc đời còn dài rộng:

*“Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn trôi qua
Như biển kia dẫu rộng,
Mây vẫn bay về xa”*

Người con gái yêu nhưng không hề lý tưởng hóa tình yêu đó. Cô nhận thức được một cách đúng đắn về những khó khăn mà tình yêu sẽ phải vượt qua để đến được bến bờ hạnh phúc. Nhưng dù thời gian có trôi đi như một thách thức, khó khăn có vẫn còn thì tình yêu trong lòng người con gái cũng vẫn luôn vĩnh viễn, cô đã hòa nhập hoàn toàn vào trong sóng:

*“Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ”*

Vậy là khát khao được sống hết mình, trọn vẹn trong tình yêu của người con gái đã được sóng nói giúp. Xuân Diệu đã từng yêu đắm mê sôi nổi:

“Đã hôn rồi hôn lại

Hôn đến mãi muôn đời

Đến tan cả đất trời”

Nhưng vẫn có lúc “thôi dào dạt” còn Xuân Quỳnh thì “ngàn năm còn vỗ”.

Ở ba khổ thơ cuối của bài thơ, hình ảnh nhân vật em không được nhắc đến nữa mà đã nhường chỗ cho sóng bởi giờ đây, sóng và em đã hòa nhập làm một trong tình yêu vĩnh cửu. Hình tượng sóng trở thành hình tượng trung tâm xuyên suốt bài thơ khiến cho người ta không thể quên được về một tình yêu đẹp trong trái tim của một người con gái.

Xuân Quỳnh ra đi khi trái tim còn đang dào dạt nguồn sống, dào dạt tình yêu và hồn thơ đang còn dào dạt cảm xúc. Bà ra đi nhưng những vần thơ viết về tình yêu của bà sẽ còn lại mãi trong lòng người đọc, bởi hồn thơ hay cũng chính là hồn người của Xuân Quỳnh, người phụ nữ “Biết yêu anh cả khi chết đi rồi”.